

TRAFICOM

Transport- och kommunikationsverket

Program för främjande av gång och/eller cykling

Stödmaterial för sökande

Innehåll

1. Om målen för statsunderstödet
2. Allmänt och krav på projekten
3. Om processen för att utarbeta ett främjandeprogram
4. Växelverkan genom hela processen
 - 4.1. Anmärkningar om växelverkan
5. Delområden inom främjande som granskas
6. Material

1. Om målen för statsunderstödet

- ▶ Med främjandeprogrammet får man en uppfattning om den **lokala helhet som eftersträvas**, vilket skapar en grund för beslut och åtgärder för att främja gång och/eller cykling.
- ▶ Främjandeprogrammet utgör en bas för ett **långsiktigt, målinriktat** och **interaktivt** arbete för att **främja** gång och/eller cykling samt **förbättrar förutsättningarna för gång och cykling** i kommunen.
- ▶ Genom att förbinda sig till ett planmässigt främjandearbete och genomföra åtgärderna i främjandeprogrammet kan man uppnå breda fördelar och till exempel sträva efter att öka andelen gång och cykling.

2. Allmänt och krav på projekten

- ▶ Stöd kan beviljas för att utarbeta ett program för att främja gång och/eller cykling antingen för en enskild kommun eller gemensamt för flera kommuner.
 - ▶ Det kan vara fråga om ett nytt främjandeprogram eller en uppdatering av ett främjandeprogram.
- ▶ Mål, prioriteringar och åtgärder i främjandearbetet och -programmet ska definieras utifrån kommunens/regionens utgångspunkter, men projekten ska omfatta ett **helhetsgrepp på främjandet** av gång och/eller cykling. (se sida 5 och 8-17)
- ▶ Främjandeprogrammet ska utarbetas och åtgärderna planeras **tväradministrativt** och **i samarbete** med olika **intressentgrupper**. (se sida 7)
- ▶ Det färdiga främjandeprogrammet rekommenderas att tas upp till **politisk behandling** (kommunstyrelsen/-fullmäktige).

3. Om processen för att utarbeta ett främjandeprogram

Vid utarbetandet ska man beakta och/eller fastställa åtminstone följande:

- 1) **förutsättningarna för gång och/eller cykling** (samhällsstruktur, placering av tjänster osv.) och förhållandena samt invånarnas synpunkter och behov;
- 2) **ställa upp** en vision och **mål** för främjandearbetet i anslutning till kommunens eller regionens strategier;
- 3) **fastställa åtgärder** som täcker de olika delområdena i främjandearbetet (se sidor 8–17) och
- 4) **fastställa uppföljningsindikatorer** för åtgärderna samt tidsplanera, **fördela ansvar** och organisera genomförande och **uppföljning**.

- Genom processen får man en bild av den lokalt eftersträlvade och nödvändiga helheten för främjandearbetet, vilket skapar en grund för beslut och åtgärder för att främja gång och/eller cykling.
- ***I samband med uppdateringen*** av ett främjandeprogram lönar det sig att gå igenom hur det tidigare främjandeprogrammet eller motsvarande program har förverkligats och att granska vilka delar av processen som bör få särskild uppmärksamhet jämfört med tidigare (t.ex. engagemang och samarbete mellan parter, ansvarsfördelning, uppföljning).
- Det är också bra att analysera vilka delområden eller åtgärder som har framskridit bättre än andra, och varför, samt om det under de kommande åren finns behov av att betona vissa delområden eller åtgärder i främjandearbetet starkare.

4. Växelvekan genom hela processen

► **Vid utarbetandet av främjandeprogrammet krävs växelverkan:**

- mellan kommunens olika sektorer (bl.a. transport och markanvändning, fostran och utbildning, närings- och turismtjänster, idrotts-, hälso- och välfärdstjänster, kommunikation),
- med centrala intressentgrupper (t.ex. aktörer inom tredje sektorn),
- mellan regionala aktörer inom den offentliga sektorn samt
- gentemot invånare och andra trafikanter.

► Dessutom rekommenderas att:

- kommunens/kommunernas politiska beslutsfattare nås och involveras i utarbetandet av främjandeprogrammet genom hela processen,
 - växelverkan sker med andra nyckelaktörer inom området (t.ex. turism, cykeltjänster, kollektivtrafikaktörer) samt
 - mellan stora och/eller centrala arbetsgivare.
- Genom växelverkan får man information och förståelse för nuläget och behoven, och man kan till exempel stärka det interna samarbetet inom kommunen och samarbetet mellan olika aktörer.
- Den växelverkan som genomförs inom projektet och dess målgrupper ska beskrivas i ansökan om statsunderstöd. Växelverkan definieras utifrån kommunens/regionens utgångspunkter.

4.1. Anmärkningar om växelverkan

- ▶ Att främja gång och cykling är inte enbart en uppgift eller åtgärd för ett enskilt förvaltningsområde. Därför ska även främjandeprogrammet utarbetas i en tvärsektoriell arbetsgrupp där centrala intressentgrupper och beslutsfattare involveras, och/eller där växelverkan sker med nämnda aktörer utanför arbetsgruppens verksamhet.
 - ▶ Det är också viktigt att höra och involvera invånarna, det vill säga målgrupperna. Invånarnas synpunkter, idéer och behov är mångfacetterade och påverkas till exempel av ålder, funktionsnedsättning, bostadsort, etnicitet eller nationalitet, språk och socioekonomisk ställning.
- ▶ Vid planeringen av projektet, eller senast i början av arbetet, ska de centrala intressentgrupperna och aktörerna identifieras, samt planeras hur dessa ska involveras i arbetet och engageras i främjandet.
 - ▶ När centrala aktörer för främjandearbetet nås och engageras redan i samband med att programmet utarbetas, stöder det genomförandet av det färdiga främjandeprogrammet.
- ▶ Mer detaljerade synpunkter på intressentsamarbete finns samlade i den finskspråkiga guiden [Kävelyn ja pyöräliikenteen edistämishjelma, Työn vaiheet ja ohjeet kunnalle](#) (Program för att främja gång och cykling, Arbetets faser och anvisningar för kommunen) (Valonia), (s. 7-10).

5. Delområden inom främjande som granskas

Målen, prioriteringarna och åtgärderna i främjandearbetet och -programmet ska definieras utifrån kommunens/regionens **egna utgångspunkter**, men projekten ska ha ett **helhetsgrepp på främjandearbetet** och beakta exempelvis:

- A. Gång- och cykelvägar och förhållanden
- B. Åtgärder för mobilitetsstyrning riktade till olika målgrupper
- C. Hållbara resekedjor
- D. Principer för underhåll och tillgänglighet till olika tjänster året runt
- E. Kommunikation som en del av främjandearbetet
- F. Uppföljning av främjandeprogrammet (på åtgärds- och programnivå)

Dessutom rekommenderas att man även granskar och definierar åtgärder inom teman såsom:

- G. Trafiksäkerhet (t.ex. på skolvägar eller andra vardagsresor)
- H. Cykelturism
- I. Tillfälliga trafikarrangemang

A) Gång- och cykelvägar och förhållanden

- ▶ I samband med nulägesbedömningen i främjandearbetet är det viktigt att utvärdera gång- och cykelförhållandena (t.ex. rutter och cykelparkering) samt behov av utveckling.
- ▶ I främjandeprogrammet är det centralt att identifiera viktiga gångområden och att definiera ett målnät för cykeltrafiken samt att skapa en nätverksbaserad hierarki för detta. Det är också viktigt att fastställa principerna för vilka lösningar som används inom olika delar av nätet.
- ▶ Det rekommenderas även att man analyserar biltrafikens nätverkshierarki och dess utvecklingsmöjligheter, samt identifierar områden där det finns behov av att dämpa biltrafiken.
- ▶ Möjliga teman för åtgärdsdelen i främjandeprogrammet kan till exempel vara:
 - ▶ Mer detaljerad inventering av gång- och cykelförhållanden (t.ex. brister i korsningssäkerhet, beläggnings skick osv.)
 - ▶ De viktigaste utvecklingsprojekten för gångprioriterade områden och målnätet för cykeltrafik
 - ▶ Utarbetande av en utvecklingsplan för cykelparkering
 - ▶ Analys av biltrafikens nätverkshierarki och hastighetsbegränsningar samt samordning av trafiklösningar mellan olika trafikslag
 - ▶ Utarbetande av en plan för att dämpa trafiken
 - ▶ Fördjupad beskrivning av nyckeldelar i målnätet (ställningstaganden om t.ex. separering av gång och cykeltrafik, typ av cykellösningar, enkel- eller dubbelriktad trafik m.m.)

B) Åtgärder för mobilitetsstyrning riktade till olika målgrupper

- ▶ Mobilitetsstyrning är en del av verktygslådan för att främja hållbar mobilitet. Målet är att minska ensam bilkörning och öka till exempel gång och cykling, kollektivtrafik samt andra mobilitetstjänsters popularitet.
- ▶ Att främja gång och cykling blir mer effektivt när man, utöver att förbättra förhållandena, också satsar på mobilitetsstyrning.
 - ▶ Metoderna kan exempelvis vara kommunikation, rådgivning, marknadsföring, utveckling av tjänster, olika typer av incitament samt mobilitetsplaner.
- ▶ Åtgärder inom mobilitetsstyrning bör **planeras och riktas skräddarsytt till flera olika målgrupper och situationer.**
 - ▶ Exempel på målgrupper och situationer: arbetsplatser, kommunens anställda, skolelever, äldre personer, barnfamiljer, hobbyföreningar, studerande, bostadsområden samt publikevenemang, ny infrastruktur som färdigställs, vintertid osv.
- ▶ Mobilitetsstyrning som en del av att främja gång och cykling förutsätter samarbete mellan kommunens olika sektorer och tjänster samt mellan olika aktörer.

C) Hållbara resekedjor

- ▶ Med en resekedja avses helheten av de olika delmoment som utgör en resa. En resa (t.ex. från hemmet till slutdestinationen) innefattar nästan alltid flera olika färdssätt. En hållbar resekedja innebär till exempel att man kombinerar gång, cykel, stadscykel, buss och tåg.
- ▶ Att främja hållbara resekedjor kan öka kollektivtrafikens attraktivitet, gång och cykling samt minska användningen av personbil.
- ▶ **Vid utarbetandet av ett främjandeprogram kan man till exempel** analysera resekedjor, deras behov och hinder, centrala hållplatser eller knutpunkter, samt definiera åtgärder relaterade till förbättring av förhållanden och tjänster eller till kommunikation och information.
- ▶ Om främjandeprogrammet även behandlar cykelturism blir resekedjornas perspektiv också väsentligt i det sammanhanget.

D) Principer för underhåll och tillgänglighet till olika tjänster året runt

- ▶ I samband med arbetet med främjandeprogrammet rekommenderas det att man går igenom områdesavgränsningar för underhåll, tidsramar och innehåll i avtal, underhållspraxis samt identifierade utvecklingsbehov.
- ▶ Det rekommenderas också att man lyfter fram exempel på utvecklingsbehov och -objekt samt konkretiserar de olägenheter som brister i nuläget medför.
- ▶ **Det rekommenderas att det egentliga planeringsarbetet för att utveckla underhållet presenteras som en åtgärd i främjandeprogrammet.** I utvecklingsplanen kan man till exempel granska:
 - ▶ Hur väl underhållet lyckas och vilka utvecklingsbehov som finns
 - ▶ Åtgärdstider och trösklar för insatser
 - ▶ Prioritering av underhåll för de viktigaste rutterna
 - ▶ Behov av att utveckla underhållsavtal och kvalitetskontroll
 - ▶ Samarbete mellan olika aktörer inom underhåll
 - ▶ Uppföljning av infrastrukturens skick (inventering och planering)

E) Kommunikation som en del av främjandearbetet

- ▶ Att främja gång och cykling är inte enbart ett ansvar för ett enskilt förvaltningsområde eller några enskilda sektors åtgärder. Via olika förvaltningsområden nås bland annat olika målgrupper. Därför lönar det sig också att integrera kommunikationen i respektive sektors åtgärder.
- ▶ **Kommunikation och hänsyn till olika målgrupper är en viktig del av främjandearbetet.** Detta är bra att beakta vid utarbetandet av främjandeprogrammet och när åtgärder definieras.
 - ▶ En mer detaljerad plan eller utveckling av kommunikationen kan till exempel anges som en av åtgärderna i främjandeprogrammet.

F) Uppföljning av främjandeprogrammet (på åtgärds- och programnivå)

- ▶ Att granska och **definiera uppföljningen** av främjandeprogrammets mål och **åtgärder** är en **central del av programarbetet, och kontinuerlig uppföljning är en viktig del av främjandearbetet efter att programmet är klart.**
 - ▶ För de mål som ställs upp under arbetets gång ska indikatorer fastställas. (Till exempel hur och med vilken tidsintervall gång- och/eller cykeltrafikens volymer och färdsetsandelar, investeringsnivå, invånarnas nöjdhet med förhållandena eller exempelvis olyckor mäts.)
 - ▶ De åtgärder som antecknas i främjandeprogrammet **ska vara tillräckligt konkreta**, ha tydliga ansvariga aktörer och en tidsplan för genomförandet, så att de är genomförbara.
- ▶ När det gäller uppföljningen är det viktigt att även definiera en arbetsgrupp eller flera grupper där programmets genomförande regelbundet följs upp, samt hur man kommunicerar om arbetets framskridande till exempelvis beslutsfattare och invånare.
- ▶ **Regelbunden uppföljning** möjliggör en bedömning av hur arbetet fortskrider, men hjälper också till att identifiera vad som har utvecklats och vilka åtgärder som behöver prioriteras starkare.
 - ▶ Kontinuerlig uppföljning gör det även lättare att identifiera nya åtgärdsbehov och att engagera nya ansvariga aktörer i främjandearbetet.

G) Exempel på granskning av och åtgärder för trafiksäkerhet

- ▶ I samband med främjandeprogrammet är det viktigt att mer i detalj identifiera utvecklingsbehov för trafiksäkerheten, antingen som en del av arbetet eller som en åtgärd i programmet.
 - ▶ En åtgärd kan till exempel innebära inventering av trafiksäkerhetsbrister på huvudleder och identifiering av utvecklingsåtgärder (snabba åtgärder samt objekt som kräver större förbättringar), särskilt på de mest centrala rutterna och på särskilda platser (t.ex. skolvägar och skolornas närområden).
 - ▶ Vid inventering av säkerhetsbrister är det bra att särskilt fokusera på korsningar och övergångsställen, behovet av att separera gång och cykeltrafik, siktförhållanden samt skicket på gång- och cykelvägarna.
- ▶ Planering av trafikdämpande åtgärder rekommenderas att anges som en åtgärd i främjandeprogrammet.
 - ▶ Planen kan rikta sig till ett enskilt område eller flera områden – i samma sammanhang är det också lämpligt att granska bland annat hastighetsbegränsningspolitiken samt bedöma vilka fysiska dämpningsåtgärder som behövs för att uppnå en ändamålsenlig hastighetsnivå.

H) Cykelturism

- ▶ I främjandeprogrammet kan man också behandla cykelturism och fritidscyckling. Att beakta och utveckla cykelturismens och rekreationscycklingens roll och möjligheter kan bland annat stödja regionens turism och hållbara resande, öka företagens och regionens livskraft samt förbättra invånarnas välbefinnande och säkerhet.
- ▶ Potentialen och utvecklingsmöjligheterna för cykelturism och rekreationscyckling i kommuner och regioner är stora. Dessutom ger cykelturismens potential året runt möjlighet att jämna ut variationerna mellan olika turistsäsonger.
- ▶ **Utvecklingen av cykelturism omfattar både förbättring av förhållanden, rutter och tjänster samt förståelse för turisternas behov och utvecklingsåtgärder för samarbete och marknadsföring.**
 - ▶ En mer detaljerad plan eller utvecklingsarbete för cykelturism kan till exempel anges som en av åtgärderna i främjandeprogrammet.
- ▶ Mer information om möjligheter och metoder för att utveckla cykelturism finns på Pyörämatkailukeskus webbplats: <https://www.bikeland.fi/pro/>

I) Tillfälliga trafikarrangemang

- ▶ Erfarenheter av tillfälliga trafikarrangemang ur fotgängares och cyklisters perspektiv är bra att lyfta fram som en del av nulägesanalysen i främjandeprogrammet.
- ▶ **I åtgärdsdelen av programmet** är det rekommenderat att inkludera **en mer detaljerad granskning av principerna för tillfälliga trafikarrangemang och en uppdatering av tillståndsprocessen för dessa**, så att gång- och cykelförhållandena blir säkra och fungerande även vid arbetsplatser.
 - ▶ T.ex. [Lappeenranta – Anvisningar och föreskrifter för tillfälliga trafikarrangemang \(på finska\)](#), [Kotka – Mobilitetsstyrning i infrastrukturprojekt \(på finska\)](#) och Uleåborg: Handlingssätt för mobilitetsstyrning i infrastrukturprojekt i Uleåborg (på finska [slutrapport](#) ja [ansvisningskort](#))
- ▶ Vid uppdatering av praxis kring tillfälliga trafikarrangemang är det rekommenderat att beakta till exempel:
 - ▶ Principer för vilka trafikanter som påverkas av tillfälliga arrangemang och vilka färdssätt som vid behov styrs om till alternativa rutter
 - ▶ Granskning och utveckling av tillståndsprocessen för arbeten på gatuområdet samt anvisningar för planerare och entreprenörer:
 - ▶ Hur stöder processen minimering av olägenheter vid tillfälliga arrangemang och rättvis fördelning av dem?
 - ▶ Riktlinjer för nödvändiga planer för tillfälliga arrangemang: krav och godkännande
 - ▶ Hur övervakas genomförande och underhåll av tillfälliga trafikarrangemang?
 - ▶ Principer för återställande av området och dess tidtabell

6. Material

- ▶ Exempel på program för främjande av gång och/eller cykling som färdigställt 2021–2026: [Statsunderstödsprojekt samlade på Traficoms webbplats](#)
- ▶ Kävelyn ja pyöräliikenteen edistämishjelma - Työn vaiheet ja ohjeet kunnalle (Valonia) ("Program för att främja gång och cykling, Arbetets faser och anvisningar för kommunen"): <https://valonia.fi/wp-content/uploads/2025/09/Kavelyn-ja-pyoraliikenteen-edistamisohjelma-Ohje.pdf>
 - ▶ Mall för utarbetande av program för främjande av gång och cykling (Valonia, på finska): <https://valonia.fi/materiaali/suunnittelupohja-kavelyn-ja-pyoraliikenteen-edistamisohjelmalle/>
- ▶ Material med åtgärdsförslag och metoder för delaktiggörande, med fokus på att främja hållbar och säker mobilitet för barn och unga (Traficom): [Hyviä käytäntöjä lasten ja nuorten kestävän ja turvallisen liikkumisen edistämiseen - tarkastelu vuosina 2015-2023 toteutettuihin valtionavustushankkeisiin \(pdf, 6,48 Mt\)](#)
- ▶ [Liikunnallisen elämäntavan näkökulma pyöräilyn edistämishjelmissä - Paikallisten suunnitelmien ja ohjelmien tarkastelu \(Likes, 2024\)](#)

